

ლიდერობის როლური დიფერენციალი და რისკისადმი მზაობა სტუდენტურ ჯგუფებში

ირმა დიხამინჯია

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი

<https://orcid.org/orcid=0000-0002-2227-5158>

i.dikhaminjia@sou.edu.ge

თამარ ადიშვილი

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი

<https://orcid.org/0009-0003-1487-9394>

tadeishvili27@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.52340/bal/2023.01.05>

ანოტაცია

სტატიაში ავტორები აზიარებენ მოსაზრებებს ლიდერობის, როგორც ფსიქოლოგიური ფენომენის შესახებ. ჯგუფის აღმოცენება შეუძლებელია მისი შემადგენელი ელემენტების გარეშე. ასეთ ერთეულებს წარმოადგენს ცალკეული ინდივიდები, რომელთა ურთიერთობა ბადებს არსებითად მთლიან თვისებებს თუმცა, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ლიდერის როლი მცირე ჯგუფების აღმოცენებასა და ფუნქციონებაში, მისი დამოკიდებულება ჯგუფის მიზნებსა და ამოცანებზე, ჯგუფის წევრთა შორის თვითდამკვიდრებასა და პრესტიჟის მოპოვებაზე და სხვა.

ლიდერობის განმარტებას, როგორც გარკვეული პიროვნული მახასიათებლებისა და უნარ-ჩვევების ნაკრებს ბევრი ფსიქოლოგი აკრიტიკებს თუმცა უდაოა, რომ ლიდერის ეფექტურობისათვის ერთერთი მნიშვნელოვანი მახასიათებელია რისკისადმი მზაობა, რომელიც დაკავშირებულია ადამიანის ისეთ თვისებებთან, როგორიცაა: იმპულსურობა, აგზნებადობა, აგრესიულობა, დომინირებისკენ მიდრეკილება, თვითგანმტკიცება და სხვ.

კვლევის მიზანია ემპირიული შემოწმება: აქვს თუ არა ადგილი სტუდენტურ ჯგუფებში ლიდერობის როლურ დიფერენციაციას და განსხვავებებიან თუ არა ინსტრუმენტული (საქმიანი) და ექსპრესიული (საურთიერთობო ანუ სოციალ-ემოციური) ლიდერები ერთმანეთისაგან რისკისადმი მზაობით.

კვლევა ჩატარდა საქართველოს სხვადასხვა უმაღლეს სასწავლო დაწესებულებაში. რესპოდენტთა საერთო რაოდენობამ შეადგინდა 230 სტუდენტი. გამოყენებულ იქნა შემდეგი კვლევითი ინსტრუმენტები: ლიდერობის გამო-სავლენად გამოყენებულ იქნა ჯ. მორენოს სოციომეტრული მეთოდი, რომლის დანიშნულებაა პიროვნებათაშორისი ურთიერთ დამოკიდებულების თავისებურებათა შესწავლაში მდგომარეობს. იგი შეისწავლის გარკვეული ჯგუფის შიგნით სხვადასხვა ინდივიდთა შორის სიმპათია-ანტიპათიის შედეგად წარმოქმნილ რთულ ფორმებს. რისკისადმი მზაობის შესწავლის მიზნით შევარჩიეთ შუბერტის მიერ შემუშავებული ერთგანზომილებიანი მეთოდიკა.

ემპირიული კვლევის საფუძველზე დადასტურდა, რომ სტუდენტურ ჯგუფებში ადგილი აქვს ლიდერობის როლურ დიფერენციაციას, ანუ ინსტრუმენტული და ექსპრესიული ლიდერის როლი სხვადასხვა პირთა მიერ რეალიზდება.

რაც შეეხება რისკის მზაობის მონაცემებს, ჩვენს მიერ ჩატარებული კვლევის საფუძველზე აღმოჩნდა რომ ექსპრესიულ სფეროში საშუალო მაჩვენებლების მიხედვით ლიდერობს არა ყველაზე მაღალი სტატუსის მქონე ჯგუფის წევრი, არამედ რიგითი წევრი. ხოლო ყველაზე დაბალი მონაცემები რისკის განცემის მზაობის მიხედვითაც აუტსაიდერს აქვს, რაც სავარაუდოდ იმით არის გამოწვეული, რომ ისინი გამოირჩევიან დაბალი თვითშეფასებით, არ უყვართ ყურადღების ცენტში ყოფნა, აქვთ განცდა, რომ მის სიტყვას არ მოისმენენ და გაითვალისწინებენ და ზოგადად ახასიათებთ ინიციატივის ნაკლებობა.

ინსტრუმენტულ სფეროში ლიდერის რიგითი წევრის და აუტსაიდერის შედარებამ სტატისტიკურად მნიშვნელოვანი განსხვავება დაადასტურა მხოლოდ ლიდერსა და (p=.000) და ჯგუფის დანარჩენ წევრებს – რიგით წევრებსა და აუტსაიდერებს შორის (p= 0.47).

ამ შემთხვევაში ჩვენი ჰიპოთეზამ იმის შესახებ, რომ რისკის მზაობა ლიდერს უფრო მაღალი აქვს, ვიდრე არა-ლიდერს ინსტრუმენტულ და ექსპრესიულ სფეროში მიიღო ნაწილობრივი დადასტურება.

საკვანძო სიტყვები: ლიდერი, რისკი, რისკის განევის მზაობა.

ციტირებისთვის: დიხამინჯია ი., ადეიშვილი თ., ლიდერობის როლური დიფერენციაცია და რისკისადმი მზაობა სტუდენტურ ჯგუფებში, ჟურნალი „ბიზნესი და კანონმდებლობა“, No1, 2023 წ. გვ. 87-93.

LEADERSHIP ROLE DIFFERENTIATION AND RISK-TAKING IN STUDENT GROUPS

Irma Dikhaminjia

Associate Professor of Sukhumi State University
<https://orcid.org/orcid=0000-0002-2227-5158>
i.dikhaminjia@sou.edu.ge

Tamar Adeishvili

Associate Professor of Sukhumi State University
<https://orcid.org/0009-0003-1487-9394>
tadeishvili27@gmail.com

ANNOTATION

Leadership is discussed as a psychological phenomenon in the article. The emergence of a group is impossible without its constituent elements. Such units are individuals whose relationship gives rise to essentially whole features, however, the role of the leader in the emergence and functioning of small groups is especially important, as well as his dependence on the goals and tasks of the group and self-establishment and prestige among group members, etc.

The definition of leadership as a set of certain personal characteristics and skills is criticized by many psychologists, however, it is undeniable that one of the important characteristics for a leader's effectiveness is the readiness for risk, which is related to such human qualities as: impulsiveness, excitability, aggressiveness, tendency to dominate, self-confidence, etc.

The **aim** of the research is to empirically check: whether there is a role differentiation of leadership in student groups and whether instrumental (business) and expressive (relational or social-emotional) leaders differ from each other in their readiness for risk.

The research was conducted in different higher educational institutions of Georgia. The total number of respondents was 230 students. The following research tools were used: J. Moreno's sociometric method was used to identify leaders, the purpose of which is to study the peculiarities of interpersonal relationships. It studies the complex forms resulting from sympathy-antipathy between different individuals within a certain group. In order to study the readiness for risk, we selected the one-dimensional method developed by Schubert.

On the basis of empirical research, it was confirmed that a role differentiation of leadership takes place in student groups, that is, the role of instrumental and expressive leader is realized by different persons.

As for the data of readiness for risk, based on our research, it was found that the leader in the expressive field is not the member of the group with the highest status, but the ordinary member. And the lowest data in terms of readiness for risk is also for outsiders, which is probably due to the fact that they have low self-esteem, do not like to be in the center of attention, have a feeling that their words will not be heard and taken into account, and are generally characterized by a lack of initiative.

In the instrumental field, the comparison of the ordinary member of the leader and the outsider confirmed a statistically significant difference only between the leader and ($p=.000$) and the rest of the group members - ordinary members and outsiders ($p= 0.47$). In this case, our hypothesis that the leader's readiness for risk is higher than the non-leader's in the instrumental and expressive fields was partially confirmed.

Key words: leader, risk, willingness to take risk.

For citation: Dikhaminjia I., Adeishvili T., Role differentiation of leadership and readiness for risk in student groups, Journal of Business and Legislation, No. 1, 2023. p. 87-93.

საკვლევი თემის აქტუალობა

ლიდერობის პრობლემა თანამედროვე ფსიქოლოგიის ერთ-ერთი აქტუალური საკითხია. ფსიქოლოგიურ ლიტერატურაში ლიდერობა განხილულია, როგორც „დასახული მიზნების მიღწევის მიმართულებით ჯგუფზე ზემოქმედების პროცესი“. ჯგუფი თავისებური „ველია“, რომელშიც ხდება მრავალი სოციალურ-ფსიქოლოგიური ფენომენის რელიზება. ეს ფენომენები, როგორც ინტეგრაციული ფაქტორები, ხელს უწყობს ჯგუფის ფუნქციონირებასა და განვითარებას. ჯგუფში მიმდინარე პროცესების სოციალურ-ფსიქოლოგიური ანალიზი მრავალი ასეთი ინტეგრაციული ფაქტორისა და მექანიზმის გამოყოფის საშუალებას იძლევა. აღიარებულია, რომ ლიდერი მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ჯგუფის თვითორგანიზების პროცესებზე, ჯგუფური ნორმებისა და ღირებულებების ჩამოყალიბებაზე, ჯგუფის წევრთა ქცევაზე. სწორედ ამიტომ ლიდერი და თავად ლიდერობის ფენომენი მკვლევართა დიდ ყურადღებას იპყრობს [1. გვ. 156].

ადამიანთა სოციალური ქცევის შესწავლის შედეგად, შესაძლებელია ლიდერობის დინამიკის გაგება და ჯგუფის ცხოვრებაში მნიშვნელოვანი თავისებურებათა აღმოჩენა. რამდენადაც მრავალფეროვანია ადამიანები და ჯგუფები, იმდენად მრავალფეროვანია ლიდერები და მათი ქცევა.

ლიდერობის ნიშნები ნებისმიერ ჯგუფში, მათ შორის შემთხვევით ჯგუფებშიც კი შეიძლება შევამჩნიოთ და ყველა მათგანში შესაძლებელია ისეთი საერთო კანონზომიერებების აღმოჩენა, როგორიცაა: ლიდერობის სტილის ამსახველი გარემოება, ჯგუფის არსი, რომელსაც ლიდერი ხელმძღვანელობს, ასევე პიროვნული თვისებები არა მარტო ლიდერისა, არამედ მისი მიმდევრებისა და სხვა [2. გვ.180-184]

ფსიქოლოგიურ ლიტერატურაში საუბარია ლიდერობის ორი ფუნდამენტური როლის შესახებ (რ. ბეილზი, ფ. სლეიტორი): **ინსტრუმენტული**, საქმიანი ლიდერის როლი და **ექსპრესიული**, სოციალ-ემოციური ლიდერის როლი, ხოლო მათმა არსებობის ფაქტმა მიიღო **ლიდერობის როლური დიფერენციაციის** ფენომენის სახელწოდება. ეს როლები დაკავშირებულია ჯგუფური ფუნქციონირების სხვადასხვა ასპექტთან: ინსტრუმენტული ლიდერის როლი გულისხმობს მოქმედებას, რომელიც, უპირატესად, მიმართულია ჯგუფის წინაშე მდგარი ამოცანის გადაჭრისაკენ, ხოლო ემოციური ლიდერის როლი გულისხმობს მოქმედებას, რომელიც ეხება ჯგუფის შინაგანი ინტეგრაციის სფეროს [3].

დღეისათვის, ლიდერის მახასიათებლების ტიპური ჩამონათვალი შემდეგ თვისებებს მოიცავს: ლიდერი ავლენს მაღალ გამძლეობას დაძაბულ სიტუაციებში; უყვარს თანამშრომელთა მონაწილეობის ნახალისება გადანყვეტილებათა მიღებაში; გამუდმებით უკეთებს ანალიზს საკუთარ შეცდომებს; აღიარებს, რომ ცხოვრობს კონკურენციის ეპოქაში, და იცის „კონკურენტული ბრძოლის კანონები“; ტაქტიკურად გამოხატავს ნეგატიურ დამოკიდებულებას ვინმესადმი; გამარჯვების შემთხვევაში იკავებს ემოციებს; არ ბრახდება და

არ ნებდება დამარცხების შემთხვევაში შესაბამისად, ამ ჩამონათვლიდან გამომდინარე ლიდერის ეფექტურობისათვის ერთერთი მნიშვნელოვანი მახასიათებელია რისკისადმი მზაობა [4. გვ. 20].

ეს უკანასკნელი - რისკი გაგებულია, როგორც წარმატების მისაღწევად განხროცილებელი მოქმედება სასურველი შედეგის მიღწევის იმედით ან როგორც შესაძლო საფრთხე, როგორც მოქმედება, რომელიც გაურკვეველ პირობებში მიმდინარეობს. რისკისადმი მაღალ მზაობას თან ახლავს წარუმატებლობისგან თავის არიდების დაბალი მოტივაცია [5. გვ. 187-191].

რისკი ადამიანის აქტივობის განუყოფელი თვისებაა. როგორც წესი, ის ნებისმიერ სფეროში ადამიანის საქმიანობისათვის არის დამახასიათებელი და იმ მრავალ ფაქტორს უკავშირდება, რომლებიც გავლენას ახდენენ დადებითი შედეგების მომტანი გადანყვეტილების მიღებაზე.

რისკი თან დევს ადამიანის შემოქმედებით საქმიანობას, ხშირად კი არსებობისთვის აუცილებელ პირობასაც წარმოადგენს. მრავალი გადანყვეტილება სარისკო ხასიათს იძენს სწორედ იმიტომ, რომ შეუძლებელია მათი შედეგების წინასწარ განჭვრეტა. შესაბამისად, ნებისმიერი გადანყვეტილება ამა თუ იმ ხარისხით გარკვეულწილად რისკთან არის დაკავშირებული და პიროვნების ფსიქოლოგიური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიზნით მიიღება.

რისკი, სიტუაციის გათვლის შესაძლებლობის და საკუთარი მიზნების შესაბამისად მისი შეცვლის უნარის მაჩვენებელია. რისკისადმი მზაობის გამოვლენა მრავალ გარემო ფაქტორზეა დამოკიდებული (პრობლემური სიტუაციის მახასიათებლები, სოციალური სისტემის სტრუქტურა, პრობლემის ფორმირების მეთოდი, ადამიანის მიერ გადანყვეტილების მიღების ტიპი).

კვლევებმა აჩვენა, რომ რისკისადმი მზაობა დაკავშირებულია ადამიანის ისეთ თვისებებთან, როგორიცაა: იმპულსურობა, აგზნებადობა, აგრესიულობა, დომინირებისკენ მიდრეკილება, თვითგანმტკიცება. უარყოფითი კავშირები გამოვლინდა, სოციალურ სურვილებთან, სოციალურ პასუხისმგებლობასთან, სინდისთან, შთაგონებასთან [6. გვ.31].

აქედან გამომდინარე, ჩამოყალიბდა კვლევის **ჰიპოთეზა**:

H1 სტუდენტურ ჯგუფებში ადგილი აქვს ლიდერობის როლურ დიფერენციაციას, ანუ ინსტრუმენტული და ექსპრესიული ლიდერის როლს სხვადასხვა პირი ასრულებს;

H2 ლიდერის, აუტსაიდერისა და ჯგუფის რიგითი წევრის რისკისადმი მზაობა განსხვავებულია, როგორც ინსტრუმენტულ ასევე ექსპრესიულ სფეროში;

შესაბამისად, კვლევის ძირითადი მიზანია ამ ჰიპოთეზის ემპირიული შემოწმება: აქვს თუ არა ადგილი სტუდენტურ ჯგუფებში ლიდერობის როლურ დიფერენციაციას და განსხვავებულებას თუ არა ინსტრუმენტული (საქმიანი) და ექსპრესიული (საურთიერთობო ანუ სოციალ-ემოციური) ლიდერები ერთმანეთისაგან რისკისადმი მზაობით.

კვლევა ჩატარდა საქართველოს სხვადასხვა უმაღლეს სასწავლო დაწესებულებაში. რესპოდენტთა საერთო რაოდენობამ შეადგინდა 230 სტუდენტი. გამოყენებულ იქნა შემდეგი კვლევითი ინსტრუმენტები:

ლიდერობის გამოვლენის ხერხი. სოციომეტრული მეთოდი. ლიდერების გამოსავლენად გამოყენებულ იქნა მორენოს სოციომეტრული მეთოდი, რომელიც მცირე სოციალურ ჯგუფებში, ურთიერთობის შესწავლისათვის მოხერხებულ მეთოდს წარმოადგენს და რომლის დანიშნულებაა პიროვნებათაშორისი ურთიერთ დამოკიდებულების თავისებურებათა შესწავლაში მდგომარეობს. იგი შეისწავლის გარკვეული ჯგუფის შიგნით სხვადასხვა ინდივიდთა შორის სიმპათია-ანტიპათიის შედეგად წარმოქმნილ რთულ ფორმებს.

სოციომეტრიის ფუძემდებლის ჯ. მორენოს მიხედვით, ჯგუფში პიროვნებათაშორისი ურთიერთობა შეადგენს იმ პირველად სოციალურ-ფსიქოლოგიურ სტრუქტურას, რომლის მახასიათებლები ხშირად განსაზღვრავს არა მხოლოდ ჯგუფის მთლიან მახასიათებლებს, არამედ ცალკეული ინდივიდის სტატუსს [6, გვ. 17].

ლიდერობის შეფასება ხდებოდა რანჟირების მეშვეობით. ცდისპირები ორ შეკითხვას პასუხობდნენ. პირველი ინსტრუმენტული ლიდერის გამოვლენის საშუალებას გვაძლევდა, მეორე - ექსპრესიული:

1. „მნიშვნელოვანი დავალების შესასრულებლის დროს, ვის აირჩევდი პარტნიორად (ე. ი. ჯგუფის რომელ წევრს დააყენებდი პირველ ადგილზე, როგორც პარტნიორს, მეორეზე რომელს, მესამეზე რომელს)?“

2. „ვისთან ისურვებდი მეგობრობას (ე. ი. ჯგუფის რომელ წევრს დააყენებდი პირველ ადგილზე, როგორც მეგობარს, მეორეზე რომელს, მესამეზე რომელს)?“

ეს კითხვები დაურიგდა გამოსაკვლევე ჯგუფთა თითოეულ წევრს. ვინც პირველ ადგილზე იქნა დასახელებული მიენერა სამი ქულა, ვინც მეორე ადგილზე ორი ქულა, ვინც მესამეზე ერთი ქულა. ლიდერობის შეფასება თითოეულ სფეროში ხდებოდა ჯგუფის თითოეული წევრის მიერ მიღებული ქულების შეჯამებით, რომელსაც ისინი იღებდნენ თავიანთი პარტნიორებისაგან რანჟირების დროს.

რესპოდენტთა მიერ ჯგუფში საუკეთესო საქმიანი პარტნიორისა და ყველზე ახლო მეგობრის დასახელება, რაც იძლეოდა ინსტრუმენტული ანუ საქმიანი და ექსპრესიული, ანუ ემოციური ლიდერის გარკვევის საშუალებას ატარებდა მკაცრ ანონიმურ ხასიათს.

შუბერტის რისკის მზაობის ტესტი. შუბერტის რისკის მზაობის მეთოდიკა ერთგანზომილებიანი ტესტია. ტესტი ადამიანის ქცევითი რეაქციების თავისებურებათა შეფასების საშუალებას იძლევა, გაურკვეველ ცხოვრებისეულ სიტუაციებში, რომლებიც დადგენილი ნორმებისა და წესების დარღვევას მოითხოვს. მეთოდიკა შედგება ლაიკერტის სკალის პრინციპით შედგენილი 25 კითხვარისაგან, თითოეულ მათგანზე პასუხების ხუთი სავარაუდო ვარიანტიდან ერთი უნდა შეირჩეს: სრული თანხმობიდან (+2 ქულა) სრულ „არამდე“ („-2“ ქულა). შედეგი განისაზღვრება ქულების ჯამით, რომელთა საფუძველზე კეთდება ადამიანის რისკისადმი მიდრეკილების შესახებ დასკვნები.

მინიმალური მნიშვნელობა „-50“ ქულას შეადგენს, ხოლო მაქსიმალური „+50“-ს. „-30“-ზე ნაკლები ქულა - ნიშნავს „ზედმეტად ფრთხილი“; დიაპაზონი „-10“ ქულიდან „+10“ ქულამდე - საშუალო მნიშვნელობები; „+20“ ქულაზე მეტი - რისკისადმი მაღალი მიდრეკილება.

პირველი ჰიპოთეზის შესამოწმებლად, ჩატარებული კვლევების შედეგები წარმოდგენილია პირველ ცხრილში.

როგორც ცხრილიდან ჩანს, ემპირიული კვლევების საფუძველზე გაირკვა, რომ ლიდერობის როლურ დიფერენციაციას ადგილი ჰქონდა 92%-ის შემთხვევაში, ანუ ინსტრუმენტული და ექსპრესიული ლიდერის როლები 92%-ის შემთხვევაში სხვადასხვა პირთა მიერ რეალიზდებოდა, მხოლოდ 8%-ის შემთხვევაში საქმე გვქონდა ამკარად გამოხატულ ლიდერთან, ანუ ორივე განზომილების მიხედვით (საქმიანი და საურთიერთობო) ლიდერის როლში გამოვიდა ერთი და იგივე პიროვნება. შესაბამისად პირველმა ჰიპოთეზამ იმის შესახებ, რომ სტუდენტურ ჯგუფებში ინსტრუმენტული და ექსპრესიული ლიდერის როლს სხვადასხვა პირი ასრულებს, დადასტურება.

ჯგუფის წევრთა 39%-მა განახორციელა რიგითი წევრის როლი ჯგუფური საქმიანობის ორივე სფეროში და აუტსაიდერების შეფასებების 14%-ის შემთხვევაში ჯგუფის წევრთა შეხედულებები ერთმანეთთან თანხვედრაში მოვიდა ჯგუფური საქმიანობის ორივე განზომილების მიხედვით.

რაც შეეხება აუტსაიდერებსა და ჯგუფის რიგით წევრებს, მათ მიერ ჯგუფის მხრიდან მიღებული შეფასებების მიხედვით შემდეგი სურათი მივიღეთ. კერძოდ, ინსტრუმენტული შეფასების მიხედვით დაბალი სტა-

ცხრილი 1

ინსტრუმენტულ და ექსპრესიულ სფეროში ერთი და იგივე პიროვნების მიერ რეალიზებული ჯგუფური როლების (ლიდერი, რიგითი წევრი, აუტსაიდერი) პროცენტული მაჩვენებლები

ინსტრუმენტული სფერო	ექსპრესიული სფერო	
ლიდერი		8%
რიგითი წევრი		39%
აუტსაიდერი		14%

ცხრილი 2

ინსტრუმენტულ სფეროში ჯგუფის წევრთა მიერ რეალიზებული ჯგუფური როლების (ლიდერი, რიგითი წევრი, აუტსაიდერი) პროცენტული მაჩვენებლები ექსპრესიულ განზომილებაში

ინსტრუმენტული სფერო	ექსპრესიული სფერო	%
აუტსაიდერი	რიგითი წევრი	18%
აუტსაიდერი	ლიდერი	1%
რიგითი წევრი	აუტსაიდერი	4%
რიგითი წევრი	ლიდერი	7%
ლიდერი	აუტსაიდერი	1%
ლიდერი	რიგითი წევრი	8%

ტუსის მქონე ჯგუფის წევრების, ანუ აუტსაიდერების 18%, ექსპრესიულ განზომილებაში რიგითი წევრების სიაში მოხვდა. მხოლოდ მათი ერთი პროცენტი გამოვიდა ექსპრესიული ლიდერის როლში. შეიძლება ითქვას, რომ ინსტრუმენტული სფეროს აუტსაიდერები არც ექსპრესიულ სფეროში გამოიყურებიან წარმატებულად.

ინსტრუმენტული, ანუ საქმიანი სფეროს რიგითი წევრების მხოლოდ ოთხი პროცენტი გამოვიდა ექსპრესიული აუტსაიდერის როლში და შვიდი პროცენტი ექსპრესიული ლიდერის როლში.

ინსტრუმენტული ლიდერების მოღვაწეობა კი ექსპრესიულ განზომილებაში ჯგუფის მხრიდან შემდეგნაირად შეფასდა. მათი ერთი პროცენტი არის ექსპრესიული აუტსაიდერი და რვა პროცენტი ჯგუფის რიგითი წევრი. აქედან გამომდინარე შეიძლება ითქვას, რომ საქმიანი

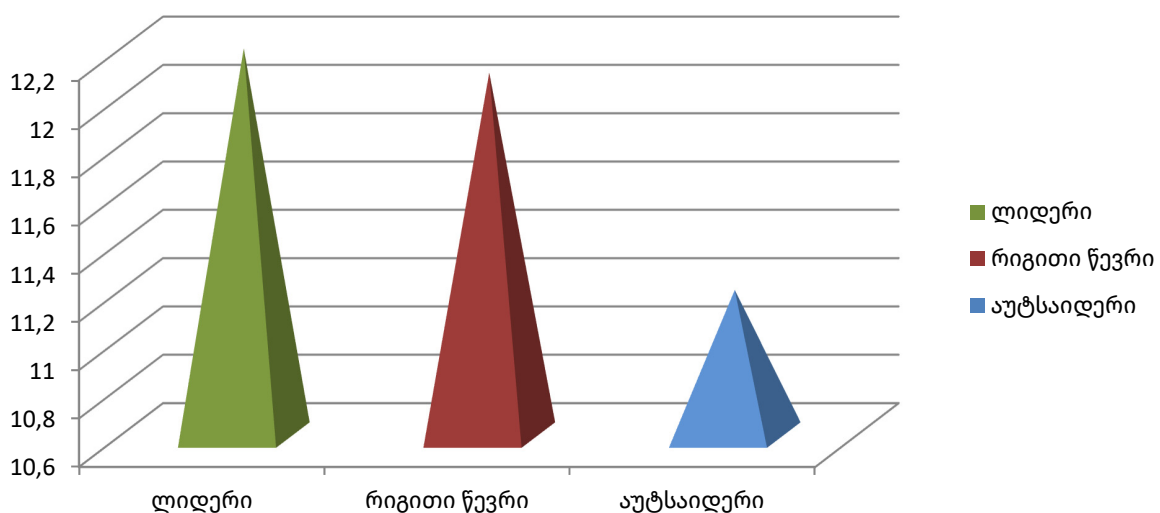
ლიდერების მიმართ ჯგუფის მხრიდან ექსპრესიულ სფეროშიც არ შეიმჩნევა რაიმე ანტაგონიზმი, პირიქით ლიდერები ორივე განზომილების მიხედვით საკმაოდ მტკიცედ გამოიყურებიან (ცხრილი 2).

ინსტრუმენტული სფეროს ლიდერის, აუტსაიდერისა და რიგითი წევრის რისკის განწევის მზაობის მონაცემების საშუალო მაჩვენებლები წარმოდგენილია გრაფიკული სახით (ნახ. 1).

ცხრილიდან ჩანს, რომ ჯგუფში რისკის განწევის მზაობის მაჩვენებლები ინსტრუმენტული სფეროს ლიდერსა და რიგით წევრს თითქმის ერთნაირი აქვთ, აუტსაიდერის მონაცემები კი, მათ საგრძობლად ჩამორჩება. მიუხედავად იმისა, რომ მაღალ რისკებს თანა ახლავს ხოლმე დაშვებული შეცდომების ასევე მაღალი რაოდენობა, შეიძლება ვთქვათ რომ ინსტრუ-

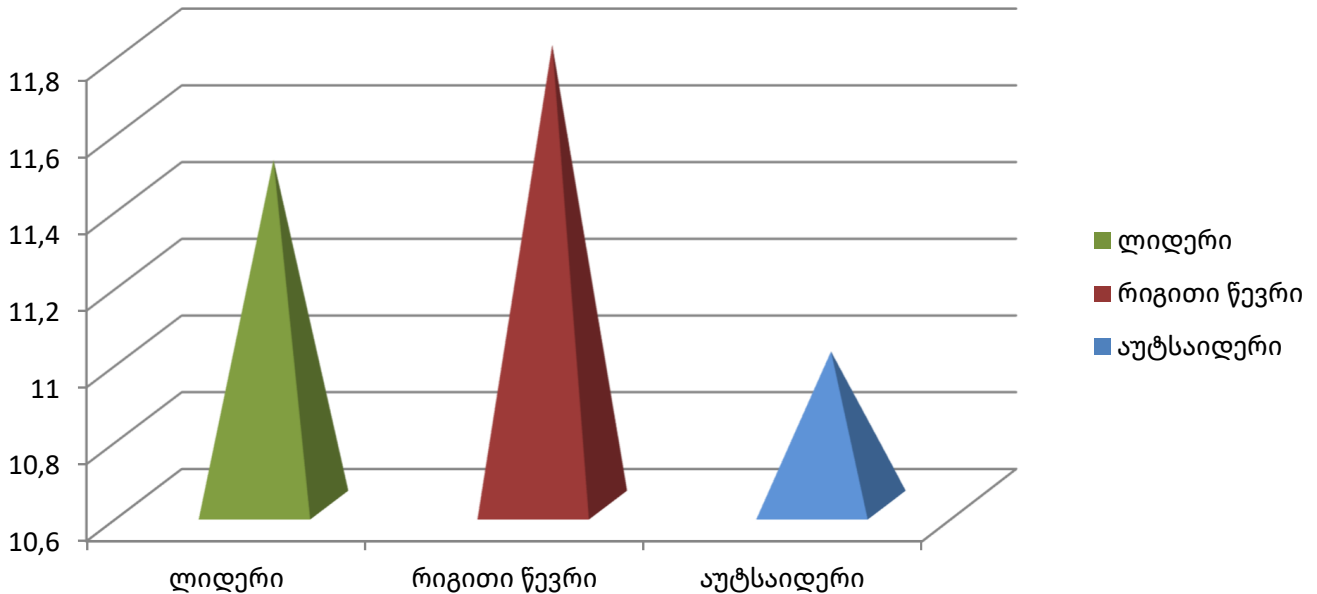
ნახ. 1

ინსტრუმენტული სფეროს ლიდერის, აუტსაიდერისა და რიგითი წევრის რისკის განწევის მზაობის მონაცემების საშუალო მაჩვენებლები

ნახ. 2

ექსპრესიული სფეროს ლიდერის, აუტსაიდერისა და რიგითი წევრის რისკის განვების მზაობის მონაცემების საშუალო მაჩვენებლები

მენტული ლიდერები ამოცანის გადაჭრის პროცესში ყოვეთვის მზად არიან სარისკო გადაწყვეტილებების მისაღებად.

ექსპრესიული სფეროს ლიდერის, აუტსაიდერისა და რიგითი წევრის რისკის განვების მზაობის მონაცემების საშუალო მაჩვენებლები კი მოცემულია გრაფიკული სახით ნახ. 2 -ის სახით.

მიღებული შედეგების საფუძველზე, მივიღეთ შემდეგი მოცემულობა - ექსპრესიულ სფეროში რისკის განვების მზაობის საშუალო მაჩვენებლების მიხედვით ლიდერობს არა ყველაზე მაღალი სტატუსის მქონე ჯგუფის წევრი, არამედ რიგითი წევრი. როგორც ზემოთ ავლნიშნეთ, ექსპრესიული სფერო თავისთავად გულისხმობს მოქმედებას, რომელიც ეხება ჯგუფის შინაგან ინტეგრაციას. აქედან გამომდინარე გასაკვირი არ უნდა იყოს რომ ამავე სფეროს რიგითი წევრი გამოირჩევა ჯგუფურ გარემოში უფრო მაღალი რისკისადმი მზაობით რაც, შეიძლება განპირობებული იყოს მისადმი ჯგუფის მოლოდინებით. როგორც ფსიქოლოგიურ ლიტერატურაშია აღნიშნული - რისკის მზაობის სურვილი ჯგუფურ გარემოში უფრო მაღალია ვიდრე მარტო მოქმედების პროცესში.

ყველაზე დაბალი მონაცემები რისკის განვების მზაობის მიხედვითაც აუტსაიდერს აქვს.

სტუდენტურ ჯგუფებში, ინსტრუმენტულ და ექსპრესიულ სფეროში ლიდერის, აუტსაიდერისა და რიგითი წევრის რისკის განვების მზაობას შორის განსხვავების სტატისტიკური სანდოობის შესამოწმებლად გამოყენებულმა დისპერსიულმა ანალიზმა, სტატისტიკური მნიშვნელობის განსხვავება ექსპრესიულ სფეროში არ დაადასტურა, ხოლო ინსტრუმენტულ სფეროში ლიდერის რიგითი წევრის და აუტსაიდერის შედარებამ სტა-

ტიკურად მნიშვნელოვანი განსხვავება დაადასტურა მხოლოდ ლიდერსა და (p=.000) და ჯგუფის დანარჩენ წევრებს -რიგით წევრებსა და აუტსაიდერებს შორის (p= 0.47).

ამ შემთხვევაში ჩვენი ჰიპოთეზამ იმის შესახებ, რომ რისკის მზაობა ლიდერს უფრო მაღალი აქვს, ვიდრე არალიდერს ინსტრუმენტულ და ექსპრესიულ სფეროში მიიღო ნაწილობრივი დადასტურება.

დასკვნის სახით შეგვიძლია ავლნიშნოთ, რომ ემპირიული კვლევის საფუძველზე დადასტურდა, რომ სტუდენტურ ჯგუფებში ადგილი აქვს ლიდერობის როლურ დიფერენციაციას, ანუ ინსტრუმენტული და ექსპრესიული ლიდერის როლი სხვადასხვა პირთა მიერ რეალიზდება. საქმიანი ლიდერების მიმართ, ჯგუფის მხრიდან, ექსპრესიულ სფეროშიც არ შეიმჩნევა რაიმე ანტაგონიზმი, პირიქით საქმიანი ლიდერი ექსპრესიულ სფეროშიც საკმაოდ მყარად გამოიყურება.

რაც შეეხება რისკის მზაობის მონაცემებს, ჩვენს მიერ ჩატარებული კვლევის საფუძველზე აღმოჩნდა რომ ექსპრესიულ სფეროში საშუალო მაჩვენებლების მიხედვით ლიდერობს არა ყველაზე მაღალი სტატუსის მქონე ჯგუფის წევრი, არამედ რიგითი წევრი. ხოლო ყველაზე დაბალი მონაცემები რისკის განვების მზაობის მიხედვითაც აუტსაიდერს აქვს, რაც სავარაუდოდ იმით არის გამოწვეული, რომ ისინი გამოირჩევიან დაბალი თვითშეფასებით, არ უყვართ ყურადღების ცენტრში ყოფნა, აქვთ განცდა, რომ მის სიტყვას არ მოისმენენ და გაითვალისწინებენ და ზოგადად ახასიათებთ ინიციატივის ნაკლებობა.

ინსტრუმენტულ სფეროში ლიდერის რიგითი წევრის და აუტსაიდერის შედარებამ სტატისტიკურად მნიშვნელოვანი განსხვავება დაადასტურა მხოლოდ ლიდერსა

და ($p=0.000$) და ჯგუფის დანარჩენ წევრებს – რიგით წევრებსა და აუტცაიდერებს შორის ($p=0.47$).

ამ შემთხვევაში ჩვენი ჰიპოთეზამ იმის შესახებ, რომ რისკის მზაობა ლიდერს უფრო მაღალი აქვს, ვიდრე არალიდერს ინსტრუმენტულ და ექსპრესიულ სფეროში მიიღო ნაწილობრივი დადასტურება.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. დ. ჩარკვიანი. ფსიქოლოგია ინდუსტრიულ ორგანიზაციებში. თბ. 2001. თავი 6- ლიდერობის პროცესი
2. კ. კოპალიანი. „ლიდერობის პროცესის ფსიქოლოგიური ასპექტები მცირე სოციალურ ჯგუფებში“. საერთაშორისო-სამეცნიერო პერიოდული გამოცემა, კულტურათაშორისი კომუნიკაციები. N-28. თბილისი 2017.

3. Bales R., Slater P. Role Differentiation in Small Decision-making Groups // T. Parsons & R. Bales (eds.). Family, Socialization and Interaction Process. N. Y: Free Press, 1955.

4. ი. დიხამინჯია, კ. კოპალიანი. ლიდერობა. სალექციო კურსი. ელ-ნიგნი. თბილისი 2018.

5. Шыберт «Готовность к риску» (PSK); testoteka.narod.ru/ms/1/13.html.

6. თ. ადვიშვილი. „ლიდერობის როლური დიფერენციაცია მცირე სოციალურ ჯგუფებში“. გამომცემლობა „უნივერსალი“. თბილისი 2020.

7. სოციოლოგიური კვლევის მეთოდები. დემოკრატიის ქართული ინსტიტუტი. თბ.1998წ. სულ 200 გვ.

8. http://media.miu.by/files/store/items/pj/22/pj_22_2009_2.pdf